

FISKEKOMMUNERNA

STRÖMSTAD TANUM SOTENÄS LYSEKIL UDDEVALLA ORUST TJÖRN GÖTEBORG
ÖCKERÖ VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Fiske med omsorg om räkbeståndet

Grönt att äta räkor från Bohuslän?

Nordhavsräkor från Bohuslän är fiskade i enlighet med rekommendationer om ett hållbart fiske. Forskarna har bra koll på tillståndet för räkan. Räkbeståndet ökar och under 2015 har det bedömts möjligt att öka fisket.

Läget för Bohusläns signum, nordhavsräkan, har den senaste tiden uppmärksammats som oroande av både WWF och Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Samtidigt har fiskekvoterna höjts eftersom räkbeståndet ökar. Hur hänger det ihop? Nätverket **Fiskekommunerna** reder ut begreppen med hjälp av **Mats Ulmestrand**, fiskeribiolog vid Sveriges lantbruksuniversitets havsfiskelaboratorium och en av Sveriges representanter i Internationella Havsforskningsrådet, ICES. ICES är det organ som rekommenderar vad som totalt kan fiskas inför de politiska förhandlingarna där fiskekvoterna fördelas mellan länder.

Har du fler frågor? Kontakta Mats Ulmestrand: mats.ulmestrand@slu.se eller Fiskekommunernas koordinator: Maria Kvarnbäck: maria.kvarnbäck@fyrbodal.se

1. Är räkan hotad?

Nej. Svenska Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har nyligen placerat nordhavsräkan på listan över utsatta arter, den så kallade "rödlistan". Räkan är placerad i den lägsta kategorin "nära hotad". Det betyder att den är rödlistad, inte att den är hotad. Enligt Artdatabanken ska listningen ses som en varningssignal. Räkbeståndet har minskat över en tioårsperiod och rödlistningen är en spegling av den utvecklingen.

Tidigare har räkan fått "rött ljus" i miljöorganisationen WWF:s konsumentguide. Motivet är "*dåliga beståndsuppskattningar, risk för överfiske, dumpning av små räkor i havet, och otydlig förvaltning och kontroll*".

En viktig anledning till WWF:s kritik av räkfisket är att fiskare kastar småräka överbord för att kunna fiska mer av större räkor som ger bättre lönsamhet. Sådana "utkast" är förbjudet sedan 2009. Det pågår ett omfattande arbete i Sverige för att utveckla en trål som skiljer bort småräkor ur trålen. Se fråga 7.

2. Räkbeståndet ökar, varför blir räkan ändå rödlistad?

De olika bedömningarna beror i korthet på att man utgår från olika tidsperspektiv och olika kriterier. Artdatabankens bedömning av räkan bygger på räkans utveckling under tio år med syftet att bevara och bevaka populationens utveckling. ICES ger å andra sidan rekommendationer om vad som kan fiskas på ett hållbart sätt, man bedömer beståndets status utifrån vad det kan producera och vilket uttag det tål.

Rödlistan utgår från internationella kriterier, alla arter som minskat mer än 30 procent de senaste tio åren placeras på listan. Mellan 2005 och 2014 minskade räkbeståndet i Skagerrak och Norska Rännan, det är detta som ligger till grund för rödlistningen. En ny rödlista kommer först om fem år (2020) då man utifrån data om beståndets utveckling den senaste tioårsperioden gör ett nytt ställningstagande.

Det är viktigt att komma ihåg att även om fiskekvoterna ökat, så är de ännu inte i nivå med tidigare års kvoter. För några år sedan (2007-2009) låg var bedömningen att en räkfångst av 16 600 ton per år i Skagerrak, Kattegatt och Norska rännan var möjligt. Kvoten har sänkts efterhand och var som lägst år 2013/2014; 9 500 ton.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) förklarar principerna bakom rödlistan [här](#).

3. Rödlistas räkan även i Norge och Danmark?

Danmark har ingen nationell rödlista. Norge kommer med en ny rödlista i höst, men troligen rödlistas inte räkan, trots att många norska och svenska fiskefartyg fiskar på samma bestånd. Det finns därför ingen anledning att välja norsk räka framför svensk räka fiskad i Skagerrak i butiken.

Den svenska rödlistan gäller bara svenskt territorium, vilket gör att det kan bli skillnader mellan länder. Sverige har till exempel rödlistat matfiskar som torsk och långa för att vi har små och sårbara bestånd, Norge har mycket större fiskevatten och större bestånd, där står torsk och långa inte på rödlistan.

4. Vad vet vi om räkbeståndet?

Räkbeståndet i Skagerrak och Norska rännan är ett och samma bestånd. De senaste två åren har beståndet ökat, om än från låga nivåer. Ökningen har resulterat i att Internationella havsforskningsrådet (ICES) på vetenskapliga grunder rekommenderat en ökning av TAC (total tillåten fångst) i Skagerrak och Norska rännan från 9 500 ton (år 2013/2014) till 10 900 ton år 2015.

Räkbeståndet varierar och kan ändra sig snabbt på några år. Orsaken till dessa naturliga

variationer i rekryteringen till beståndet kan till exempel bero på förekomsten av rovfisk som äter småräkor samt förändringar i syreförhållanden, salthalt och temperatur i havsvattnet. Forskarna uppskattar att mer än hälften av räkorna dör en naturlig död, fisket är därmed bara en av flera faktorer som påverkar beståndet.

Räkbeståndets storlek och sammansättning beräknas utifrån två modeller (en produktionsmodell och en storleksbaserad modell). Dessutom uppskattas beståndet med hjälp av fångstrapporter från fartyg för att beräkna hur mycket som fångas per tråltimme. Uppgifterna jämförs med ett norskt provfiske där forskarna bland annat ser hur mycket småräkor det finns. Landningsdata och modeller visar samstämmigt att beståndet ökar.

Utvecklingen av räkbeståndet

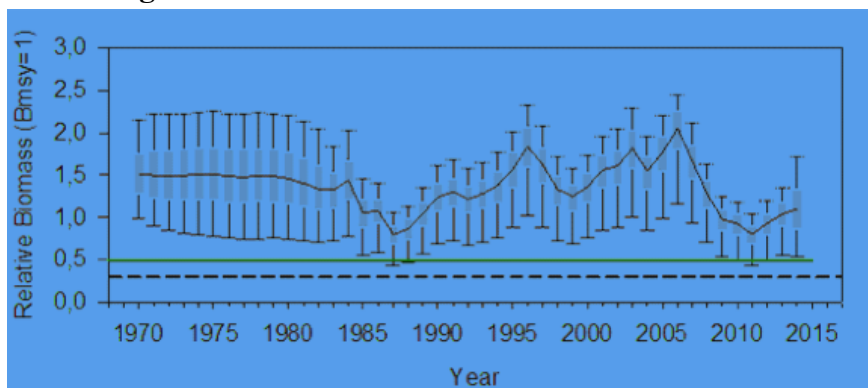

Diagram över räkbeståndets utveckling i biomassa 1970 till 2014 (svart heldragen linje) enligt en så kallad produktionsmodell. Staplarna visar osäkerheten kring den svarta linjen. Den långsiktigt hållbara biomassan (där man vill att beståndet skall ligga) är vid 1.0 på y-axeln och man kan se att det är ungefär där beståndets biomassa låg år 2014. Om den svarta linjen (biomassan) närmar sig den gröna linjen bör åtgärder vidtas. Om svart linje hamnar på den streckade linjen bör fiskestopp införas. (Rekommendationer av ICES och NAFO)

5. Kan man fortsatt köpa och äta svenska räkor med gott samvete?

Ja. Övervakningen av hur räkbeståndet i Nordsjön och Skagerrak utvecklar sig är god. Man kan vara säker på att fiskeribiologerna och forskarna inom ICES inte rekommenderat den ökning av räkfisket som man gjort om inte räkbeståndet utvecklats på ett positivt sätt. ICES bedömning speglar vad som är möjligt att fiska utan att beståndet utnyttjas för hårt. Beståndets produktionsförmåga bedöms just nu som god.

6. Har man verkligen koll på vad som fiskas?

Inget fartyg eller land får fiska fritt. ICES lämnar varje år rekommendationer om hur mycket som kan tas ut. Genom förhandlingar mellan EU och Norge bestäms sedan hur mycket varje land får fiska. Efter förhandlingarna fördelas den svenska kvoten per fiskare, varje fartyg får en övre gräns för hur mycket fångst som maximalt får landas.

Tyvärr har inte alltid råden från ICES följts i de politiska förhandlingarna om fördelningen av kvoter mellan länder. Därför har det tidigare fiskats mer än vad forskarna rekommenderat. 2013 och 2014 fick räkfiskarna i Skagerrak och norska rännan som mest fånga totalt 9 500 ton räkor årligen. Det var mer än de 6 000 ton som ICES rekommenderade för 2014 eftersom man såg allvarligt på räkbeståndets nedgång.

För år 2015 rekommenderar ICES att den totala tillåtna fångsten kan öka till 10 900 ton, vilket motsvarar 9 777 ton landad fångst (säkerhetsmarginal pga utkast av mindre räka). Av denna kvot får svenska fiskare fiska 1 426 ton.

I den nya fiskeripolitik som är på väg att införas inom EU finns lagkrav på att kvoterna inte får överstiga forskarnas rekommendationer. Det betyder att fiskeministrarna inte kan bortse från detta när de förhandlar om kvoter.

7. Vad gör fiskarkåren?

Många av de svenska fiskefartygen har ökat maskstorleken i sina trålar från 35 mm till 47 mm för att minska andelen småräkor i trålen. Räkfisket är ett selektivt fiske, bifångst av fisk och andra skaldjur går att undvika nästan helt. Allt fiske med räka som huvudfiske i Skagerrak sker idag med en rist, ett galler framför trålen som skiljer bort fisk och annan bifångst. Räkfiskets utmaning är istället småräkan som simmar bland de större räkorna och som följer med in i trålen. Det pågår just nu ett omfattande arbete för att utveckla en räktrål som släpper ut småräkan. Den nya trålen bygger på ett norskt koncept med ett art- och storleksselektivt räksäll. Trålen klarar på så sätt uppgiften att både skilja bort andra arter och sälla bort räkor i för liten storlek.

Redskapsutveckling mot mer selektiva fiskredskap för räkfisket drivs bland annat av utvecklingscentret *Fiskarföreningen Norden* på Smögen. SLU samordnar arbetet på nationell nivå. Mer om arbetet för selektivt fiske finns på <http://www.slu.se/selektivfiske>

Det pågår också ett arbete med att certifiera räkan enligt den internationella miljöstandarden MSC, Marine Stewardship Council. Märkningen bedömer beståndens förvaltning samt deras hållbarhet och väntas vara klar under höst/vinter 2015.

Flera fartyg ansöker därtill om KRAV-märkning, här ställs bland annat hårda krav på att aktuella fartyg kan visa att de inte har utkast av småräka. KRAV:s prövning av de aktuella fiskefartygen kan vara klar i slutet av 2015.

Snabbkurs i räkfiske

Räkfisket bedrivs med trål på 60-400 meters djup. Det fiskas räkor både i Skagerrak och i Nordsjön. Drygt 60 svenska fiskefartyg har tillstånd för att fiska räka. Att kasta infångad småräka över bord för att kunna fånga fler, större individer på sin ranson är förbjudet sedan 2009.

Trålfiske bedrivs normalt utanför trålgränsen (utanför den yttre skärgården). Men i vissa områden som i Koster-Väderöfjorden i norra Bohuslän, sker räkfiske innanför trålgränsen på dispens. Räkfiske sker också i Gullmarsfjorden med ett fåtal fartyg under hårda regler. Ett villkor är att fartygen använder mindre och lättare redskap samt respekterar reglerna om trålförbud i vissa områden.

Varje fartyg redovisar sin fångst till myndigheterna inför varje landning. De mindre fartygen i Bohuslän landar mellan 1000 och 3000 kg räka per månad och fartyg. Att allt går rätt till kontrolleras av Kustbevakningen och Havs- och Vattenmyndigheten.